

Mondzorg in de gehandicaptenzorg kan een tandje beter

Aanleiding

In 2014 verrichtte de Inspectie voor de Gezondheidszorg een inventariserend onderzoek naar de kwaliteit van de mondzorg in de verpleeghuizen. Uit het onderzoek bleek dat er tekortkomingen waren voor een goede mondzorg. Meer dan de helft van de medewerkers had onvoldoende kennis en kunde op dit gebied en boden zorgdossiers geen goede informatie voor de dagelijkse mondzorg. De bevindingen bij de verpleeghuizen waren, in combinatie met meldingen die de inspectie over tekortschietende mondzorg in de gehandicaptenzorg had gekregen, aanleiding voor de inspectie om ook een eerste inventariserend onderzoek naar de kwaliteit van de mondzorg in de gehandicaptenzorg te starten.

Mensen met een verstandelijke beperking hebben meer dan andere mensen problemen met hun gebit. Bij hen komen vaker afwijkende tandstanden voor en is er meer gebitsbeschadiging omdat ze zich, door een mindere motoriek en bijkomende gezondheidsproblemen (bijvoorbeeld epilepsie), vaker stoten en meer vallen. Ook kunnen problemen met het gebit en de pijn die dit kan veroorzaken en de onmacht bij een cliënt om dit te uiten oorzaak zijn voor gedragsproblemen.

Het poetsen van het gebit van mensen met een verstandelijke beperking is voor medewerkers niet altijd eenvoudig. Vaak is er sprake van verzet als hun tanden gepoetst moeten worden.

Al deze factoren zorgen er voor dat mensen met een verstandelijke beperking meer kans hebben op tandvleesontsteking en tandbederf (gaatjes). Goede mondzorg kan voorkomen dat mond-aandoeningen ontstaan die kunnen leiden tot fysieke klachten, ondervoeding, spraakproblemen, pijn en gezondheidsverlies. Goede mondzorg kan ook gedragsproblemen voorkomen.

Doel: inventariseren kwaliteit mondzorg in de gehandicaptenzorg

De inspectie inventariseerde de kwaliteit van de mondzorg in de gehandicaptenzorg.

Methode

De inspectie inventariseerde in de periode november 2014 – augustus 2015 bij veertien zorgaanbieders in de gehandicaptenzorg de mondzorg. De inventarisatie vond plaats bij kleine en grote zorgaanbieders en bij zorgaanbieders die al lang zorg verlenen en die pas kort dit doen.

Voor het inventariseren van de mondzorg ontwikkelde de inspectie een toezichtinstrument. Dit instrument stelde, vanwege het ontbreken van een veldnorm voor mondzorg, de inspectie op in samenspraak met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en de Vereniging tot bevordering der tandheelkundige gezondheidszorg voor gehandicapten en 's Heerenloo die een Kwaliteitskader mondzorg (juli 2013) heeft opgesteld.

Het instrument bestaat uit vier hoofdnormen:

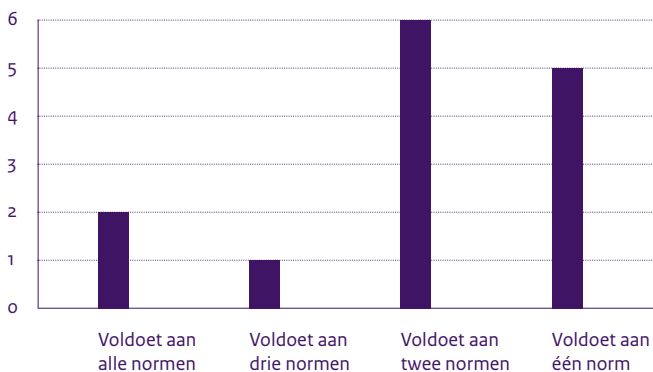
- 1 Mondzorg is een vast onderwerp in het ondersteuningsplan;
- 2 De zorgaanbieder voorziet er in dat een tandarts beschikbaar is voor de cliënten;
- 3 In elke woning is scholing op het vlak van mondverzorging geregeld;
- 4 Medewerkers hebben voldoende kennis en vaardigheden om de mondzorg bij de cliënten goed uit te voeren.

Bevindingen

Uit de bevindingen van de inspectiebezoeken komt het volgende naar voren:

Scores per zorgaanbieder

Grafiek 1: aantal behaalde normen per zorgaanbieder (N=14)

Twee van de veertien bezochte zorgaanbieders voldeden aan alle vier de normen voor mondzorg. Eén zorgaanbieder voldeed aan drie normen, zes zorgaanbieders voldeden aan twee normen (waarvan bij één twee normen niet getoetst zijn) en vijf zorgaanbieders voldeden aan één norm.

Mondzorg is een vast onderwerp in het ondersteuningsplan

Vier van de veertien zorgaanbieders voldeden aan deze norm.^[1]

Tabel 1: Mondzorg is een vast onderwerp in het ondersteuningsplan (N=14)

	Voldoet	Voldoet niet
De wensen van de cliënt/cliëntvertegenwoordiger met betrekking tot mondzorg zijn aantoonbaar afgewogen en vastgelegd in het ondersteuningsplan.	9	5
Afspraken over de uitvoering van de dagelijkse mondverzorging staan vermeld in het ondersteuningsplan.	9	5
De frequentie van een bezoek aan de tandarts en/of mondhygiëniste staan vermeld in het ondersteuningsplan.	7	7
De bevindingen van de tandarts en/of mondhygiëniste die van invloed zijn op de dagelijkse mondzorg van de cliënt worden vastgelegd in het ondersteuningsplan.	5	9
Mondzorg is een vast onderwerp in de evaluatie van het ondersteuningsplan (N=12)	3	9

[1] Een norm is opgebouwd uit verschillende subnormen. De zorgaanbieder voldoet aan de norm als hij voldoet aan alle subnormen.

De wensen van de cliënt/cliëntvertegenwoordiger voor mondzorg waren bij negen zorgaanbieders aantoonbaar afgewogen en vastgelegd in het ondersteuningsplan. Bij vijf zorgaanbieders was dit niet het geval. Afspraken over de uitvoering van de dagelijkse mondverzorging stonden bij negen zorgaanbieders vermeld in het ondersteuningsplan. De frequentie van een bezoek aan de tandarts en/of mondhygiëniste stond bij de helft van de zorgaanbieders (zeven) vermeld in het ondersteuningsplan. De bevindingen van de tandarts en/of mondhygiëniste die van invloed zijn op de dagelijkse mondzorg van de cliënt waren bij vijf zorgaanbieders in het zorgplan opgenomen. Mondzorg was bij drie zorgaanbieders een vast onderwerp in de evaluatie van het ondersteuningsplan.

De zorgaanbieder voorziet dat er een tandarts beschikbaar is voor de cliënten

Elf van de veertien zorgaanbieders voldeden aan deze norm.

Tabel 2: De zorgaanbieder voorziet dat er een tandarts beschikbaar is voor de cliënten (N=14)

	Voldoet	Voldoet niet
De cliënt staat ingeschreven bij een tandarts voor de reguliere periodieke controle conform het ondersteuningsplan.	14	
Er is een overeenkomst met de tandarts voor spoedzorg voor de cliënten. (N=13)	10	3
De zorgaanbieder is verantwoordelijk voor het ter beschikking stellen van actuele medische gegevens van de cliënt aan de tandarts (N=13).	9	4

De cliënt stond bij alle zorgaanbieders ingeschreven bij een tandarts voor de reguliere periodieke controle conform het ondersteuningsplan. Er was bij tien zorgaanbieders een overeenkomst met de tandarts voor spoedzorg voor de cliënten, bij drie was dit niet het geval. Negen zorgaanbieders stelden actuele medische gegevens van de cliënt beschikbaar aan de tandarts, vier niet.

In elke woning is scholing op het vlak van mondverzorging geregeld

Drie van de veertien zorgaanbieders voldeden aan deze norm (bij één was dit niet van toepassing).

Tabel 3: In elke woning is scholing op het vlak van mondverzorging geregeld (N=13)

	Voldoet	Voldoet niet
Er is een aantal medewerkers door de organisatie als aandachtsvelder mondverzorging aangesteld.	3	10
Medewerkers zijn geschoold in mondverzorging.	4	9
Medewerkers hebben inzicht in de risico's van onvoldoende mondgezondheid.	9	4

Er was bij tien zorgaanbieders geen aandachtsvelder mondverzorging aangesteld, bij drie wel. Bij negen zorgaanbieders waren de medewerkers niet geschoold in mondverzorging, bij vier wel. Bij negen zorgaanbieders hadden medewerkers inzicht in de risico's van onvoldoende mondgezondheid, bij vier niet.

Medewerkers hebben voldoende kennis en vaardigheden om de mondverzorging bij de cliënten goed uit te voeren;

Elf van de veertien zorgaanbieders voldeden aan deze norm (bij één was dit niet van toepassing).

Tabel 4: Medewerkers hebben voldoende kennis en vaardigheden om de mondverzorging bij de cliënten goed uit te voeren (N=13)

	Voldoet	Voldoet niet
Medewerkers kennen de mondverzorgingsproblematiek waarmee cliënten te maken hebben. (N=13)	11	2
Medewerkers vinden dat zij voldoende worden toegerust om de dagelijkse mondverzorging te kunnen bieden. (N=10)	9	1

Bij elf zorgaanbieders waren medewerkers bekend met de mondverzorgingsproblematiek waarmee cliënten te maken hebben, bij twee niet. Medewerkers van negen zorgaanbieders vonden dat zij voldoende waren toegerust om de dagelijkse mondverzorging te kunnen bieden. Bij vier zorgaanbieders was dit niet bekend.

Conclusies:

De mondverzorging is niet bij alle bezochte zorgaanbieders op orde. Tussen de zorgaanbieders zijn duidelijke verschillen. Twee van de veertien zorgaanbieders voldoen aan alle getoetste normen, één aan drie normen en elf zorgaanbieders voldoen aan twee of één normen.

Wel hebben de meeste zorgaanbieders de wensen en de afspraken van de cliënt in het ondersteuningsplan opgenomen, maar ontbreken de contacten met een tandarts of mondhygiënist in dit plan. Een goede evaluatie blijft te vaak achter.

Hetzelfde geldt voor het tandartsbezoek. Dit is bij alle zorgaanbieders geregeld, maar een verdieping in bijvoorbeeld de overdracht van medische gegevens van de cliënt aan de tandarts wordt te vaak gemist.

De kennis(verspreiding) over mondverzorging bij zorgaanbieders blijft duidelijk achter. Er zijn slechts bij drie zorgaanbieders aandachtsvelders voor mondverzorging. Ook vindt scholing plaats bij maar drie zorgaanbieders.

Wat wil de inspectie van de zorgaanbieders en de zorgverleners?

De inspectie wil dat de zorgaanbieders meer aandacht gaan besteden aan mondverzorging en een verdiepingsslag maken om de mondverzorging op een hoger peil te krijgen.

De inspectie verwacht dat zorgaanbieders bij de ondersteuningsplanbespreking met de cliënt en/of diens vertegenwoordiger het onderwerp mondverzorging bespreken en onderzoeken op welke manier de mondverzorging het beste aansluit bij de cliënt. Daarnaast verwacht de inspectie een regelmatige evaluatie in multidisciplinair verband waarbij ook contact wordt gezocht met de behandelende tandartsen en mondhygiënist.

De inspectie verwacht dat zorgaanbieders meer investeren in kennisverspreiding, in de vorm van scholing en/of door het aanstellen van een aandachtsvelder.

Naar de mening van de inspectie zal een handreiking mondverzorging zorgaanbieders helpen om de mondverzorging verder te verbeteren. De inspectie verwacht dat de zorgaanbieders en andere betrokken partijen een dergelijke handreiking maken.

Vervolgacties inspectie

De inspectie zal met haar toezicht de verbeterlagen voor mondverzorging in de gehandicaptenzorg volgen.